ע תְּרוּמַ״ם פִּרְקֵי יא מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה פ מְגִלָּה כו

לִקְרוֹת בָּרַבִּים. (סב) *וְיֵשׁ מִי (יט) שֶׁאוֹסֵר, אֶלָּא־אִם־כֵּן (סג) לִלְמֹד תּוֹרָה אוֹ לִשְׁמֹעַ אִשָּׁה: **יא** (סר) בֵּית־הַבְּנֶסֶת אוֹ לִבְנִין וְעֲצִים (סה) מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת יָשָׁן שֶׁפָּתְרוּ, (סו) יְכוֹלִים לִתֵּן (כ) (סז) בְּמַתָּנָה, (סח) דְּאִי לָאו דַּהֲוָה לָהוּ הֲנָאָה מִנַּיְיהּ לָא הֲווּ יָהֲבֵי לֵיהּ, חֲדַר הֲוֵי לֵיהּ (כא) כְּמֻכָּר. *וְכֵן יְכוֹלִים לְהַחֲלִיפָן בַּאֲחֵרִים וְהֵם יוֹצְאִים לְחֻלִּין, אֲבָל אָסוּר (סט) *לַמְשְׁכְּנָן *אוֹ לְהַשְׁכִּירָן (ע) אוֹ לְהַשְׁאִילָן (עא) אֲפִלּוּ עַל־יְדֵי שְׁבָעָה טוֹבֵי

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

עִתִּיד אַחַר בְּזִיזוֹ הָעֶלְיוֹנָה, דְּשָׁמָּא נִיחָא לֵהּ טְפֵי בְּקָמִיתָא, וְהֵנֵי בְּבה״כ״נ שֶׁל גָּבִים שֶׁעכ״פ צָרִיךְ הַסְבָּמַת אַנְשֵׁי הָעִיר כו׳, ע״ש, וְעַיֵּן בְּבֵיאוּר הַגְּרָ״א בְּשו״ת גו״ב מ״ת סִימָן יז לְעִנְיַן בהכ״נ שֶׁנִּתְיַחֵד חֶדֶר וְנִכְתַּב עַל הַמִּטְלִים תְּפִלּוֹת וּבְקָשׁוֹת מִשְּׁמוֹת שֶׁאֵין נִמְחָקִים, שֶׁצָּרִיךְ הַסְכָּמוֹת אַנְשֵׁי הַבַּיִת, וְהַשְּׁעוֹת יִקָּחוּ לְהַסְפָּקַת ת״ת כו׳, ומ״ש לְעֵיל בְּתוֹכוֹ יַיִ״ש שֶׁמַּשְׁחִירִין הַמִּטְלִים וְנוֹרָם מְחִיקַת הַשֵּׁם אָסוּר, עַיֵּן שָׁם:

בֵּאוּר הַגְּרָ״א

בֵּית־הַכְּנֶסֶת מִשְׁאָר תַּשְׁמִישֵׁי מִצְוָה, עַיֵּן שָׁם: * **וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹסֵר וְכוּ׳.** עַיֵּן בְּמָגֵן־אַבְרָהָם, דְּלֹא קַאֵי כִּי אִם אִסְפָּר־תּוֹרָה וְלֹא אַמַּשְׁמִישֵׁיהּ, וּבְבֵאוּר הַגְּרָ״א מְשַׁמַע דְּלֹא״שׁ מִי שֶׁאוֹסֵר, וְהוּא דַּעַת הָרַמְבַּ״ם, אֲפִלּוּ בְּתַשְׁמִישֵׁי־קְדֻשָּׁה גַּם־כֵּן אָסוּר לְהוֹצִיא הַמָּעוֹת לְדָבָר־חֹל, אֲפִלּוּ עַל־יְדֵי ד׳ **טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר,** וְרַק **לְבֵית־הַכְּנֶסֶת הַחֹר דָּבָר** זֶה; **וְדַעַת הַפְּרִי־מְגַדִּים,** דְּלֹא נוֹכַל לְתֹלוֹת זֶה לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם, עַיֵּן שָׁם; וּבְיוֹרֵה־דֵּעָה סִימָן רפב סָעִיף יז פָּסַק גַּם־כֵּן דְּעַל־יְדֵי ד׳ טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר נוֹכַל לְהוֹצִיא הַמָּעוֹת שֶׁל תַּשְׁמִישֵׁי־קְדֻשָּׁה שֶׁנִּמְכְּרוּ לְחֹל, וְלֹא הֵבִיא דְּעוֹת דָּנָה כְּדַהֲבִיא שָׁם לְקַמָּה בְּסָעִיף יח, מַשְׁמַע דְּסִבְרָא לֵהּ דְּבָזֶה כַּלֵּי עַלְמָא מוֹדִים דְּמֻתָּר[84]: * **וְכֵן יְכוֹלִים לְהַחֲלִיפָן בַּאֲחֵרִים.** הוּא לְשׁוֹן הַטּוּר, וּמִקּוֹרוֹ מִמְּגִלָּה כו עַמּוּד ב, דְּאָמַר שָׁם: לִבְנֵי, חֲלוּפֵיהֶן שָׁרֵי. וְהִנֵּה לְפִי מַה שֶּׁפָּסַק הַמְחַבֵּר לְעֵיל סָעִיף ד דְּלִהַחֲלִיף הַקְּדֻשָּׁה לְכֵיוָצֵא בָּהּ יֵשׁ אוֹסְרִים, עַל־כָּרְחָךְ יִפָּרֵשׁ הָא דְּשָׁרֵי הַגְּמָרָא הַיְנוּ לְהַחֲלִיף עַל דָּבָר שֶׁהוּא עַלְמָא קְדֻשָּׁה אֲבָל לֹא עַל לִבְנִים אֲחֵרִים, וְכֵן כָּתַב הַקְּרְבַּן־נְתַנְאֵל, אֲבָל לְשׁוֹן הַטּוּר וְהַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ קָשָׁה לְפִי זֶה. וְהִנֵּה לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַבֵּית־יוֹסֵף לְעֵיל דְּהַטּוּר מַתִּיר עַל דָּבָר שֶׁהוּא כְּיוֹצֵא בּוֹ, נִיחָא לְשׁוֹן הַטּוּר[88], אֲבָל עֲדַיִן קָשֶׁה לְשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ[89]; וְאִפְשָׁר דְּמִירֵי דְּהַלְבָנִים מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת יָשָׁן לֹא הָיוּ טוֹבִים, וְהוּא בִּכְלַל חַיֵּי כֹּה תֹּאמַר דְּשָׁרֵי לְכַלֵּי עַלְמָא, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף־קָטָן יא, עַיֵּן שָׁם: * **לַמְשְׁכְּנָן וְכוּ׳.** וּכְשׁוּרַת בֵּית־דָּוִד מֻתָּר לְמַשְׁכֵּן חֻפְּצֵי כְּסָף שֶׁל קֹדֶשׁ לִבְשָׂחוֹן לְמִלְוֶה בִּלְבַד וְשֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן כָּלָל [עקרי דינים], וּפְשׁוּט: * **אוֹ לְהַשְׁכִּירָן וְכוּ׳.** וּלְעִנְיַן מְכִירָה עַל תְּנַאי, מַשְׁמַע בְּתוֹסְפוֹת דְּבוּרִי הַמַּתְחִיל

בַּאֵר הֵיטֵב

אוֹ הַיּוֹתֵר זְקֵנִים, אֲבָל הַיּוֹתֵר מִשְּׁתֵּי־תֵּילִים בְּצָרְכֵי צִבּוּר, הָרַא״ם ח״א סִי׳ נג: **(יט) שֶׁאוֹסֵר.** וְלִדְבָרָיו אַף זט״ה בְּמא״ה וְחֶבֶר־עִיר אַסּוּרִין לְמָכְרָן וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדָמָיו אא״כ לִלְמֹד תּוֹרָה וְכוּ׳, וּמ״מ נ״ל דְּהִשְׁתַּמְּשׁוּ לְכ״ע מַתָּר הַיְינוּ לְמָכְרָן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּדְמֵיהֶן, **וּבי״ד** סִי׳ **רפב** כ׳ **שָׁם בש״ע הַפְלָגָתָא** גַּם בְּהַשְׁמִישֵׁיהֶן, וצ״ע, וְאִפְשָׁר דְּמ״ש שָׁם וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹסֵר קָאֵי רַק אַס״ת.

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַתְנָיָה בִּתְחִלָּה שֶׁלֹּא תְּחוּל קְדֻשַּׁת **רַבִּים** עֲלֵיהֶן[77], וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּיוֹרֵה־דֵּעָה **סִימָן רנט סָעִיף ב בַּהגַ״ה:** **(סב) וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹסֵר. וּלְדַעָה זוֹ,** **(סג)** אֲפִלּוּ שְׁבָעָה טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר גַּם־כֵּן אֲסוּרִין לִמְכּוֹר סֵפֶר־תּוֹרָה וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּדְמֵיהֶן[78], אֶלָּא־אִם־כֵּן הוּא תּוֹעֶלֶת בִּשְׁכִיל לִמּוּד הַתּוֹרָה, וְאִם מָכַר, צָרִיךְ לְקָנוֹת בִּדְמֵיהֶן סֵפֶר־תּוֹרָה אַחֶרֶת [מ״א]. וּמִלְּבוּשׁ יוֹרֵה־דֵּעָה מַשְׁמַע דְּשִׁבְעָה טוֹבֵי הָעִיר **בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר, לְכַלֵּי עַלְמָא מֻתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּדְמֵיהֶן** [א״ר]. כָּתַב מָגֵן־אַבְרָהָם דְּדַוְקָא בְּסֵפֶר־תּוֹרָה, אֲבָל בְּתַשְׁמִישֵׁי־קְדֻשָּׁה, לְכַלֵּי עַלְמָא מֻתָּר בְּיָחִיד לָמְכֹּרוֹ וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּדְמֵיהֶן כָּל מַה שֶּׁיִּרְצֶה; מִיהוּ, מֵהַמְחַבֵּר בְּיוֹרֵה־דֵּעָה רפב סָעִיף יח מוּכָח דְּיֵשׁ מִי שֶׁאוֹסֵר סְבִירָא לֵהּ דַּאֲפִלּוּ בַּתַּשְׁמִישִׁין נַמֵּי אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּדְמֵיהֶן, דְּיָחִיד **אֵין לוֹ כֹּחַ כִּשְׁבָעָה טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר.** כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים, דַּאֲפִלּוּ בְּסֵפֶר־תּוֹרָה אִם קָנָה מִתְּחִלָּה הַסֵּפֶר־תּוֹרָה כְּדֵי לְמָכְרָהּ, וְכָל־שֶׁכֵּן אִם קִבְּלָהּ בְּחוֹב, פָּשׁוּט דְּמֻתָּר לְמָכְרָהּ לִכְלֵי עַלְמָא[79] וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּדְמֵיהֶן לְמַה שֶּׁיִּרְצֶה. אִיתָא בְּיוֹרֵה־דֵּעָה סִימָן ער, דְּשְׁאֲרֵי סְפָרִים דִּינָן כְּסֵפֶר־תּוֹרָה[80], וְאָסוּר לְמָכְרָן[81] אֶלָּא לִלְמֹד תּוֹרָה אוֹ לְשָׂא אִשָּׁה, וְהִנֵּה פֹּה כָּתַב הַמְחַבֵּר דְּיֵשׁ שְׁתֵּי דֵעוֹת אֲפִלּוּ בְּסֵפֶר־תּוֹרָה[81]? אֶפְשָׁר דְּשָׁם מִירֵי כְּשֶׁהֶקְדִּישׁוֹ לְרַבִּים לִקְרוֹת בּוֹ: **(סג) לִלְמֹד תּוֹרָה.** הַיְנוּ לְהִתְפָּרְנֵס בִּדְמָיו בְּרֶוַח[82] [פמ״ג]. וְכָתַב עוֹד: צָרִיךְ עִיּוּן אִם מוֹכְרִין סֵפֶר־תּוֹרָה לְקָנוֹת גְּמָרָא וּפוֹסְקִים וּפֵרוּשֵׁיהֶן, דְּהָא הַטַּעַם דְּמוֹכְרִין סֵפֶר־תּוֹרָה בְּשָׁבִיל תַּלְמוּד תּוֹרָה מְשׁוּם דְּתַלְמוּד גָּדוֹל שֶׁמֵּבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה[83], אִם־כֵּן הוּא הַדִּין אֶפְשָׁר דְּכַהֲאי גַּוְנָא נַמֵּי, דְּאִי אֶפְשָׁר לִלְמֹד בְּלֹא סְפָרִים: **יא (סד) בֵּית־הַכְּנֶסֶת.** יָשָׁן: **(סה) מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת יָשָׁן.** פֵּרוּשׁ, שֶׁכְּבָר הִתְפַּלְּלוּ בּוֹ, כְּדִלְעֵיל סָעִיף ח: **(סו) יְכוֹלִים לִתֵּן.** הַיְנוּ, שְׁבָעָה טוֹבֵי הָעִיר **(סז) בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר,** (ס) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בְּלֹא מַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר נַמֵּי יְכוֹלִים. וּבְכַרְמֵי **(סח)** אָסוּר בְּכָל גַּוְנֵי: **(סז) בְּמַתָּנָה.** וְהַלּוֹקֵחַ יָכוֹל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּם **(סג)** מִשְׁמֵיהּ חֹל: **(סח) דְּאִי לָאו דַּהֲוָה לָהוּ הֲנָאָה וְכוּ׳.** אוֹ שְׁמָקְרִים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם הֲנָאָה מִמֶּנּוּ בְּאֵיזֶה פַּעַם [ריטב״א]. וּלְפִי זֶה, לְתֵּן לְאַנְשֵׁי עִיר רְחוֹקָה שֶׁבְּוַדַּאי לֹא נֶהֱנוּ וְלֹא יֶהֱנוּ מֵהֶם לְעוֹלָם, אָסוּר, דְּהָא אֵין כָּאן דָּבָר אַחֵר שֶׁתְּחוּל עַל זֶה קְדֻשַּׁת בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְעַל־כֵּן לֹא נִפְקַע קְדֻשָּׁתָהּ וְאָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּחֹל, **(סג)** אֲבָל לִתְּנָהּ לָהֶן **בְּמַתָּנָה** שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ בְּתוֹכָהּ **מַתָּר,** דְּהָא אֵין הוֹרָדָה מִקְּדֻשָּׁה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב **בַּהגַ״ה.** וְעַיֵּן **בְּמָגֵן־אַבְרָהָם** שֶׁמְּצַדֵּד דְּהוּא הַדִּין **דְּמַתָּר לָהֶם לִתֵּן סֵפֶר־תּוֹרָה** [וְהוּא הַדִּין כָּל תַּשְׁמִישֵׁי־קְדֻשָּׁה] **(סד) בְּמַתָּנָה,** דְּהָא אֵינָן מוֹרִידִין אוֹתָן מִקְּדֻשָּׁתָן בָּזֶה[87]: **(סט) לְמַשְׁכְּנָן אוֹ לְהַשְׁכִּירָן.** דְּכֵיוָן שֶׁגּוּף הַחֵפֶץ לֹא נִמְכַּר, עֲדַיִן בִּרְשׁוּת בְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים הוּא וּבְקֻדֻּשָּׁתָהּ קַאֵי: **(ע) אוֹ לְהַשְׁאִילָן.** פְּרוּשׁ, עַל זְמַן, וְאַחַר־כָּךְ יַחֲזִירֵם בְּעֵינָן, דְּאִלּוּ בְּהַלְוָאָה לַחֲלוּטִין וְהַלָּוָה יַחֲזִיר לְבָנִים אֲחֵרִים תְּמוּרָתָם, בְּוַדַּאי שָׁרֵי, דְּהַיְנוּ חֻלִּיפִין דְּשָׁרִינַן [ריטב״א]: **(עא) וַאֲפִלּוּ עַל־יְדֵי שִׁבְעָה טוֹבֵי הָעִיר.** וַאֲפִלּוּ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(כא) וְכֵן מַשְׁמַע מֵהַגְּרָ״א בְּבֵאוּרוֹ לְפִי מַה שֶּׁהֶעְתִּיק דִּבְרֵי הָרִיטְבָ״ש: (עז) מָגֵן־אַבְרָהָם בְּשֵׁם הָרִי״ף וּרֹא״ש וְתַ״ן וְכֵן כָּתַב הַמְאִירִי: (פ) רַמְבַּ״ן וְרַשְׁבָּ״א וְרִיטְבָ״א, וּבְפְרִי־מְגַדִּים מְצַדֵּד דְּכֵן הוּא גַּם־כֵּן דַּעַת הָרַמְבַּ״ם: (פא) מָגֵן־אַבְרָהָם, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב בְּעֶצְמוֹ בְּסִ״ק יב [הַיְנוּ שֶׁכָּתַב שָׁם בְּשֵׁם הַמַּבִּי״ט דְּאִם אֵינָם מִתְפַּלְּלִים בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת שֶׁל בְּרִכִּים יְכוֹלִים לְמָכְרָהּ[85] מִשֶּׁעַם דְּמֵאי אִכְפַּת לְהוּ לִכְרַכִּים אַחֵרִים שֶׁקִּבְּלוּ הֵכִי אֵינָם מִתְפַּלְּלִים עוֹד שָׁם, וְהָכָא נַמֵּי כֵּיוָן שֶׁכְּבָר נִסְתַּר הַבֵּית־הַכְּנֶסֶת]; וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּשָׁם מִירֵי שֶׁאֵי אֶפְשָׁר עוֹד לְהִתְפַּלֵּל שָׁם, אֲבָל הַלָּבָנִים וְעֵצִים דְּכָאן מִירֵי שֶׁיְּכוֹלִים לִבְנוֹתָם עוֹד בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת[86] [דְּגוּל מְרֻבָּבָה], וְכֵן מַשְׁמַע בְּרַמְבַּ״ם פֶּרֶק יא מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה דִּין כ לְהַדְיָא: (פב) וּלְעִנְיַן אַרְבָּעָה דְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל בְּסָעִיף ט, לְהֵנִי פּוֹסְקִים דְּמִירֵי הָכָא בְּדִטוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר שָׁרֵי אֲפִלּוּ בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים, כְּנִ״ל בְּסָעִיף ט, וּלְהֵנֵי דְּשָׁרוּ בְּכָאן בְּד׳ טוֹבֵי הָעִיר בִּלְחוּד, אָסוּר בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים, דְּמִי עֲדִיפָא מִטּוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר שָׁרֵי אֲפִלּוּ בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים, כְּנִ״ל בְּסָעִיף ט, וּלְהֵנֵי דְּשָׁרוּ בְּכָאן בְּד׳ טוֹבֵי הָעִיר בִּלְחוּד, אָסוּר בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים, דְּמִי עֲדִיפָא מִטּוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר אֲפִלּוּ לְאַנְשֵׁי עִיר אַחֶרֶת. (פג) מָגֵן־אַבְרָהָם: (פד) הַיְנוּ אֲפִלּוּ לְאַנְשֵׁי עִיר אַחֶרֶת.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת סִימָן קנג

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה מתר להשאיל]

הַיְנוּ רֹב בְּנֵי הָעִיר[90].

90) **ואפילו כשיש מיעוט המורחים על כך, מסיק המג"א (ס"ק כט) בשם הכנסת הגדולה שהולכים לפי הרוב, וראה גם במשנ"ב לעיל (בהקדמה לס"ז) שרוב בני העיר יכולים למכור בית הכנסת של כפרים,** וציין בשעה"צ שם (ס"ק יט) למג"א המובא כאן, והביא שם שכן דעת הרמב"ן [והטעם שלענין מכירת בית הכנסת של כרכים כתב המשנ"ב לעיל (ס"ק לג) שאפילו אם אחד בסוף העולם אינו מסכים למכירת בית הכנסת אי אפשר למוכרו, וראה בשו"ת פני יהושע (סי' ד) שכתב ששם כיון שהמוחה אינו בן אותה העיר ואינו כפוף לאנשי העיר, יכול למחות ואינו מתבטל כשאר מיעוט ברוב]. אמנם לענין קרקע שנדב אחד לצורך בית הכנסת ובני העיר רוצים לשנות ולבנות בית המדרש על אותה הקרקע, כתב המשנ"ב להלן (ס"ק פג) בשם המג"א (ס"ק לו) שיחיד מאנשי העיר יכול למחות בהם, וראה בהגהות ר"ב פרנקל (על מג"א ס"ק לו) מה שכתב ליישב בזה, וכן בתורת חיים (סופר, ס"ק לז).

[משנ"ב ס"ק עו]

דְּמִסְתַּבְרָא דְּלֹא הִשְׁלִיטוּ הַקָּהָל עַל אוֹתָהּ מִצְוָה אֶלָּא לְאוֹתוֹ אִישׁ וּלְזַרְעוֹ[91].

91) **ולגבי ירושה במצוות, כתב בביה"ל להלן (סכ"ב ד"ה חחר) בשם הבית יוסף שאין ירושה במצוות, אלא מי שיתן יותר לצדקה הוא יזכה במצוה [ומ"מ אם נהגו בעיר שמי שהורחק במצוה זכה בה לו ולזרעו, כתב בשם הכנסת הגדולה שיעשו כמנהגם], אך הביא שהברכי יוסף כתב בשם הכנסת הגדולה שבן קם תחת אביו במצוות, וראה מה שהבאנו שם לחלק בזה בשם החקרי לב.**

[משנ"ב ס"ק עז]

דְּסִבְירָא לֵהּ שָׁם בְּגִבּוּי מְעוֹת דְּמַתְּחִיל לְקַח דֶּרֶךְ הֲלָוָאָה[92].

92) וטעמו, כתב בביה"ל לעיל (ס"ה ד"ה אין) שלא חלה שום קדושה על המעות, ואף שגבו אותן לצורך בניית בית הכנסת ובאו ליד גבאי, מ"מ נחשב עדיין בכלל הזמנה בעלמא דקיימא לן לאו מילתא היא, ולכן אין שום איסור ליקח המעות לשעה לצורך איזה דבר ולהחזירן אחר כך, ומ"מ אסור להוציאן לצורך דבר אחר מבלי להחזירן אחר כך, משום שגביית המעות חשובה כנדר, ומצד נדרם חייבים לקנות במעות את אותה קדושה שנדרו עליה.

והמג"א שאוסר ללוותן ולתת אחרות תחתיהן, כתב לעיל (ס"ק יג) שטעמו משום שהבעלים רוצים שיעשו את המצוה בממון זה דוקא, וראה גם לעיל ס"ק יח ובמה שכתבנו בס"ק יג.

[משנ"ב ס"ק עט]

ועיין לעיל בסימן קנב בביה"ל[93].

93) שם (ד"ה בונים) הוכיח מדברי כמה ראשונים כגירסת השו"ע ברמב"ם, שהאיסור למכור קורות ולבנים לצורך פדיון שבויים הוא דוקא לאחר שכבר גמרו לבנות.

[משנ"ב ס"ק פ]

אֵין רָאוּי לְאַנְשֵׁי הָעִיר לַעֲשׂוֹת כֵּן[94].

94) ואף כשיש להם בית כנסת אחר, כתב בשעה"צ לעיל (ס"ק יח) בשם המג"א שלכתחילה לא ראוי למכור בית כנסת לצורך פדיון שבויים ודלא כט"ז. ואם אי אפשר להם להשיג מעות אחרות מן הציבור לצורך פדיון שבויים, כתב במשנ"ב לעיל (ס"ק כד) שמותר למכור בית כנסת לצורך זה אפילו כשאין להם בית כנסת אחר.

[ביה"ל ד"ה לא ימכח]

וְהַטַּעַם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל מְקוֹם מְעַט לְהִכָּנֵס וּלְהִתְפַּלֵּל שָׁם[95] וכו', דְּמֵי בֵּית־הַכְּנֶסֶת שְׁכִבְר מְכִרוּ שֶׁלֹּא לְהוֹרִידָן מִקְּדֻשָּׁתָן[96].

95) **מבואר בדבריו שלא די בכך שיש להם מקום להתפלל, אלא צריך גם שיחשב מקדש מעט. וכתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' מד), שיש לדייק כן מלשון הרמב"ם (פי"א מהל' תפלה ה"א, הובא במשנ"ב לעיל סי' קנ ס"ק א) שכתב "כל מקום שיש בו עשרה מישראל צריך להכין בו בית שיכנסו בו לתפלה בכל עת תפלה", ומדויק בדבריו שאין די שיתפללו הציבור בעשרה, אלא צריכים שיהיה להם מקדש מעט המוכן לעבודה הנוהגת בזמן הזה, שהיא התפילה.**

96) **ואף לאחר שכבר מכרו את בית הכנסת, אם אין להם בית כנסת אחר להתפלל בו, כתב בביה"ל לעיל (ס"ד ד"ה יש) שנכון יותר שיקנו בית כנסת חדש בדמים אלו, ואף שיש אוסרים לקנות קדושה באותה דרגה של הקדושה הקודמת, עדיף לעשות כן כדי שיהיה להם מקום קבוע להתפלל בו.**

[משנ"ב ס"ק פא]

דְּנַעֲשָׂה נֶדֶר מִכְּי אָמַר 'קַרְקַע זוֹ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת'[97].

97) **וכן יחיד שבנה בית כנסת, אף שעדיין לא התפללו בו ואין לו קדושת בית הכנסת, כתב לעיל (ס"ק מט) שאינו יכול לחזור בו, כיון שנחשב כאילו נדר צדקה לרבים.**

[משנ"ב ס"ק פב]

וְאַף שֶׁהוּא עוֹמֵד וְצוֹוֵחַ: אֵינִי חָפֵץ אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, לֹא מַשְׁגִּיחִינַן בֵּהּ, כֵּיוָן דְּמֵעִקָּרָא סְתָמָא אָמַר וְלֹא כַּפְלֵהּ לְהָתְנָאֵהּ[98].

98) וכן לענין מי שקנה את הזכות למצות גלילת ספר התורה לשנה, ובתוך השנה גירש המלך את היהודים, כתב לקמן (סי' קנד ס"ק נט) בשם שו"ת הרמ"ע שאם בשעת הקנין כבר נשמע דבר הגזירה [אלא שהיו משתדלים לבטלה] ולא התנה שאם לא יקבל את המצוה לא ישלם, צריך לשלם כפי מה שהתחייב. והוסיף, שאם עושה תנאי צריך שיהיה כמשפטי התנאים, דהייט שיהיה התנאי קודם למעשה וכו'. אמנם הביא המשנ"ב (שם), שבחידושי רעק"א כתב שאין צריך לדיני התנאים בזה, אלא די בכך שגילה דעתו שאינו קונה את המצוה אלא על דעת שיקבל את המצוה. וראה גם בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' רמב) שהקשה כן על הדין כאן, שכיון שאמר בפירוש שנדר קרקע זו לבית הכנסת, אם כן אנן סהדי שרק על דעת כן נדר [וראה שם מה שתירץ בזה ובח"ו סי' ט].

[משנ"ב שם]

אַדַּעְתָּא דִּידְהוּ יָהֲבָהּ מֵעִקָּרָא וְהַשְׁתָּא קָהָדַר בֵּהּ, וְלֹא מָצֵי[99].

99) **ובטעם הדבר שלא נחשב הדבר כנדר בטעות,** ביאר בשו"ת חתם סופר (ח"ו סי' ט **ד"ה** ונלע"ד) שכיון ששבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר יכולים לשנות את בית הכנסת אפילו לדבר הרשות, אם כן כשנתן קרקע זו כדי לבנות עליה בית כנסת, בהכרח נתנה על דעתם לפי מה שמותר להם לעשות על פי דין תורה, וכל שלא אמר 'ואם לא יבנו בית הכנסת לא אקדיש' אין כאן נדר בטעות, לפי שהקדיש על דעת רצון הקהל.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

צ פרוזי פסוק פרק החובל ק בבא־קמא דף ג לשון תרגום בפרק ח מהלכות מתנות עניים ר פרוזי שם פרק בני העיר

הָעִיר, שֶׁעֲדַיִן נִשְׁאָרִים בִּקְדֻשָּׁתָן, (עמ) שֶׁאֵין כָּאן דָּבָר אַחֵר שֶׁתָּחוּל קְדֻשָּׁתָן עָלָיו. הגה וְדִוקָא בְּדֶרֶךְ (עג) שָׁמוּרִידִין מִקְדֻשָּׁתָן, אֲבָל *מִכָּאן וּלְהַבָּא לְהַשְׁאִיל (עד) אֲפִלּוּ מֻתָּר לְהַשְׁאִיל לִקְרוֹת בָּהּ, אֲפִלּוּ מְשֻׁלָּשׁ לְבָנִים לְיָחִיד (ב"י בשם א"ח): **יב** צ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּנַאי עִם הַקָּהָל שֶׁלֹּא יוּכַל (עה) לִבְנוֹת בֵּית־הַכְּנֶסֶת כִּי אִם הוּא וְזַרְעוֹ, (עו) אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכֹּר (כה) זְכוּתוֹ לְאַחֵר: **יג** קיג גָּבוּ מָעוֹת לִבְנְיַן בֵּית־הַכְּנֶסֶת וּכָא לְהֶם (עז) דְּבַר־מִצְוָה, מוֹצִיאִין בָּהּ הַמָּעוֹת. קָטָן אֲבָנִים וְקוֹרוֹת, (עח) לֹא יִמְכְּרוּם לְדָבַר־מִצְוָה אֶלָּא לְפִדְיוֹן שְׁבוּיִים; אֶלָּא־עַל־פִּי שֶׁהֵבִיאוּ הָאֲבָנִים וּגְדָרוּם וְאֶת הַקּוֹרוֹת וּפְסָלוּם וְהִתְקִינוּ הַכֹּל לִבְנְיַן בֵּית־הַכְּנֶסֶת, מוֹכְרִים הַכֹּל לְפִדְיוֹן שְׁבוּיִים בִּלְבַד, אֲבָל אִם (עט) בָּנוּ (כג) וְנָמְרוּ (פ) *לֹא יִמְכְּרוּ (מ) בֵּית־הַכְּנֶסֶת, אֶלָּא יִגְבּוּ לַפִּדְיוֹן מִן הַצְּבוּר: **יד** ק רְאוּבֵן שֶׁאָמַר קַרְקַע זוֹ אֲנִי נוֹתֵן לִבְנוֹת עָלֶיהָ בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְלֹא רָצוּ עוֹבְדֵי־כּוֹכָבִים לְהַנִּיחַ לִבְנוֹת בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְהַקָּהָל אוֹמְרִים לִבְנוֹת עָלֶיהָ בַּיִת לְתַלְמוּד תּוֹרָה, וּרְאוּבֵן אוֹמֵר אַדַּעְתָּא דְּהָכִי לָא נְדַרִי, (פא) לֹא מָצֵי רְאוּבֵן הָדַר בֵּהּ; וְאִם רְאוּבֵן לֹא הָיָה דָר שָׁם הָיוּ (פב) יְכוֹלִים (כה) לְשַׁנּוֹתָהּ, וְאִם הוּא מִבְּנֵי אוֹתָהּ הָעִיר (פג) אֵינָם רַשָּׁאִים

בַּאֵר הֵיטֵב

(כה) **זְכוּתוֹ.** דְּוִקָא אִם כִּבְּדוּ הַקָּהָל לְא' בְּדָבָר זֶה, אֲבָל אִם קָנָה א' זְכוּת זֶה יָכוֹל לְמָכֹר לְאִישׁ הָגוּן כְּמוֹהוּ, ט"ז: (כו) **וְנָמְרוּ לֹא.** הַמ"א הַגִּיהַ: בָּנוּ

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(סה) אִם הָיָה גַּם־כֵּן בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר: **(עב) שֶׁאֵין כָּאן דָּבָר אַחֵר וְכוּ'.** וְאַף־עַל־פִּי (סו) שֶׁקִּבֵּל מְעוֹת כְּשֶׁמְּשַׁכְּנָן אוֹ הִשְׁכִּירָן, אֵין שָׁם קְדֻשָּׁה לוֹמַר דְּחָלָה הַקְּדֻשָּׁה עַל הַמָּעוֹת, שֶׁהֲרֵי אֵין גּוּף הַחֵפֶץ קָנוּי לוֹ וַעֲדַיִן נִשְׁאָר בִּקְדֻשָּׁתוֹ וְקָא מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּקָדֵשׁ: **(עג) שֶׁמּוֹרִידִין מִקְּדֻשָּׁתָן.** דְּהֵינוּ שֶׁהַשּׁוֹאֵל וְהַשּׂוֹכֵר מְשַׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּחֹל: **(עד) אֲפִלּוּ סֵפֶר־תּוֹרָה** וְכוּ'. וְכָל־שֶׁכֵּן לְהַשְׁאִיל בֵּית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל בָּהּ. וְעַיִן בְּעֹלַת־תָּמִיד, דְּזֶה דַּוְקָא כְּשֶׁהַשּׁוֹאֵל וְהַשּׂוֹכֵר קוֹרֵא בְּסֵפֶר־תּוֹרָה וְכֵן מִתְפַּלֵּל בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת בַּעֲשָׂרָה, הָא לָאו הָכֵי יֵשׁ בָּזֶה מִשּׁוּם זְלְזוּל קָדֻשָּׁה, וְהַמְּגַנֵּן־אַבְרָהָם כָּתַב בְּסָעִיף־קָטָן כז דְּמִסְתִּימַת הַפּוֹסְקִים מַשְׁמַע דְּבִכְלָל גַּוְנֵי שָׁרֵי: **יב (עה) לִבְנוֹת בֵּית־הַכְּנֶסֶת.** וְהוּא הַדִּין בִּשְׁאָר דְּבָרִי־מִצְוָה: **(עו) אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכֹּר.** דְּמִסְתַּבְּרָא דְּלֹא הִשְׁלִיטוּ הַקָּהָל עַל אוֹתָהּ מִצְוָה אֶלָּא לְאוֹתוֹ אִישׁ וּלְזַרְעוֹ[94] וְלֹא לְמִכֹּר לַאֲחֵרִים, אֶלָּא־אִם־כֵּן הִתְנוּ בְּפֵרוּשׁ שֶׁיָּכוֹל לִמְכֹּר זְכוּתוֹ [לבוש]. כָּתַב הַשַּׁ"ך, דְּהַשְׁלָמַת־עָרוּךְ מַיְרֵי שֶׁכְּפָרוּ אוֹתוֹ בְּחָנָם, אֲבָל אִם קָנָה מֵהֶם בְּדָמִים, הוּא קָנְיָן דִּעֲלְמָא וְיָכוֹל לִמְכֹּר זְכוּתוֹ לְאַחֵר, וּמִכָּל מָקוֹם בְּרוּר הוּא כִּי דַּוְקָא לְהָגוּן כְּמוֹהוּ הֵקָנוּ לוֹ זְכוּת זֶה, וְכֵן כָּתַב הָאֵלְיָה רַבָּה, וְכֵן בְּדִינָא דְּילְבוּשׁ' כְּשֶׁהֶרְשׁוּהוּ **בְּפֵרוּשׁ** שֶׁיָּכוֹל לִמְכֹּר זְכוּתוֹ, הוּא גַּם־כֵּן דַּוְקָא לְהָגוּן כְּמוֹהוּ [פמ"ג]: **יג (עז) דְּבַר־מִצְוָה.** מִדְּסָתַם, מַשְׁמַע כָּל דְּבַר־מִצְוָה, כְּצִדְקָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אַף שֶׁאֵינָהּ חֲמוּרָה מִקְּדֻשַּׁת בֵּית־הַכְּנֶסֶת. וְאַף־עַל־גַּב דִּלְעֵיל בְּסָעִיף ה פָּסַק בְּגֶבְוּ מָעוֹת דְּאֵין מְשַׁנִּין אֶלָּא לִקְדֻשָּׁה חֲמוּרָה, הָכָא מִירֵי עַל־יְדֵי שְׁבָעָה טוֹבֵי הָעִיר כְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר דְּשָׁרֵי לְהוֹצִיא הַמָּעוֹת אַף לִקְדֻשָּׁה רַאַף לְחֻלִּין, וְכַנַ"ל בְּסָעִיף ז [מ"א]; וְהַשּׁ"ז מוֹקֵי לָהּ אַף שֶׁלֹּא עַל־יְדֵי שְׁבָעָה טוֹבֵי הָעִיר כְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר, אֲלָא דְּמַיְרֵי דְּשָׁקְלִילִי הַמָּעוֹת דֶּרֶךְ הַלְוָאָה וְאַחַר־כָּךְ יַחֲזִירוּ מָעוֹת אֲחֵרִים לְבִנְיַן בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְאָזִיל לְטַעֲמֵהּ בְּסָעִיף־קָטָן ב, דְּסָבִירָא לֵהּ שָׁם בְּגֶבוּ מָעוֹת דְּמִתְּחִלָּה לְקַח דֶּרֶךְ הַלְוָאָה[92]: **(עח) לֹא יִמְכְּרוּם לְדָבַר־מִצְוָה.** אַף־עַל־פִּי שֶׁעַל־פִּי הַדִּין מֻתָּר עַל־פִּי שְׁבָעָה טוֹבֵי הָעִיר כְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר אֲפִלּוּ לְהוֹצִיא לְחֻלִּין, כָּל־שֶׁכֵּן לְדִבְרֵי־מִצְוָה, מִכָּל מָקוֹם (סו) לֹא יַעֲשׂוּ כֵּן [מ"א], וְיִגְבּוּ מִן הַצִּבּוּר: **(עט) בָּנוּ וְנָמְרוּ.** דַּוְקָא נָמְרוּ, אֲבָל לֹא גָּמְרוּ אֶת הַבִּנְיָן, דְּיֵשׁ כַּאֲבָנִים וְקוֹרוֹת שֶׁנִּזְקְרוּ מִקִּדֻּשָּׁה [ט"ז וח"מ, ועיין לעיל בסימן קנב בבה"ל[93]]: **(פ) לֹא יִמְכְּרוּ בֵּית־הַכְּנֶסֶת.** פְּרוּשׁ. (סא) אֵין רְאוּי לְאַנְשֵׁי הָעִיר לַעֲשׂוֹת כֵּן[95]. אֲבָל מִן הַדִּין שָׁרֵי בְּפִדְיוֹן שְׁבוּיִים וְלִקְדֻשָּׁה חֲמוּרָה בְּכָל גַּוְנֵי, (סב) וַאֲפִלּוּ בְּלֹא ד' טוֹבֵי הָעִיר כְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר: **יד (פא) לֹא מָצֵי וְכוּ'.** דְּנַעֲשָׂה נָדָר מִכֹּחַ אָמַר 'קַרְקַע זוֹ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת[97], וְכִדְאָמְרִינַן "בְּכִיוֹן" זוֹ צְדָקָה: **(פב) יְכוֹלִים לְשַׁנּוֹתָהּ.** וַאֲפִלּוּ (ע) לִדְבַר הִרְשׁוּת, וְאַף שֶׁהַזְּמַן הַקַּרְקַע לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, הַזְּמַנָּה לָאו מִלְּתָא הִיא, כְּדִלְעֵיל סָעִיף ח, וְאַף שֶׁהוּא עוֹמֵד וְצוֹוֵחַ: אֵינִי חָפֵץ אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, לֹא מַשְׁגִּיחִין בֵּהּ, כֵּיוָן דְּמֵעִקָּרָא סָתְמָא אָמַר וְלֹא כַּפְּלָה לְתַנָּאָה[98], דְּלֹא אָמַר 'אִם לֹא יִבְנוּ בֵּית־הַכְּנֶסֶת יַחֲזִירוּ לִי הַקַּרְקַע', אִמְרִינַן אַדַּעְתָּא דִּירְהוּ יְהַבָּה מֵעִקָּרָא וְהַשְׁתָּא קָהָדַר בֵּהּ, וְלֹא מָצֵי[99] [מרדכי]: **(פג) אֵינָם רַשָּׁאִים.** רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁיְּכוֹל לְעַכְּבָם שֶׁלֹּא לִבְנוֹת עָלֶיהָ בֵּית־הַמִּדְרָשׁ אַף שֶׁהִיא קְדֻשָּׁה חֲמוּרָה מִזֶּה, כַּנַ"ל בְּרֵישׁ הַסִּימָן,

יִגְמְרוּ וְלֹא וְכוּ': **(כד) בהכ"נ.** וּמִן הַדִּין שָׁרֵי, מ"א טַ"ז וְשַׁ"דְ י"ד סִי' רנב: **(כה) לְשַׁנּוֹתָהּ.** אֲפִלּוּ לְדִבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים, מִרְדְּכַי, מ"א:

בְּאוּר הֲלָכָה

אוֹגוֹרִי וּמִשְׁכּוֹנֵי דְּשָׁוֶה לְמַשְׁכּוֹן וּשְׁכִירוּת וְאָסוּר, וּבְחִדּוּשֵׁי רִיטְב"א מִקַּל בָּזֶה, עַיֵּן שָׁם שַׁעֲמוֹ: * **מַהַר לְהַשְׁאִיל.** הַיְנוּ רֹב בְּנֵי הָעִיר[90], אוֹ הַמְמֻנִּים שֶׁעַל פִּיהֶם נַעֲשֶׂה כָּל דָּבָר [אחרונים]: * **לֹא יִמְכְּרוּ בֵּית־הַכְּנֶסֶת.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה, דְּמִן הַדִּין שָׁרֵי לְמִכֹּר וַאֲפִלּוּ לְשָׁאר קְדֻשָּׁה חֲמוּרָה, וְהוּא מַהֲפַּגַּן־אַבְרָהָם, וּכְהַאי גַּוְנָא פָּתַב הַפַּגַּן־אַבְרָהָם בְּסִעִיף־קָטָן ז, דְּלִקְדֻשָּׁה חֲמוּרָה שָׁרֵי לִמְכֹּר בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵין לָהֶם אֶלָּא בֵּית־הַכְּנֶסֶת אַחַת. וְהַנָּה בְּאֵלְיָה רַבָּה כָּתַב שָׁם דְּדִין זֶה צָרִיךְ עִיּוּן, וְנִרְאֶה דְּאַף לִדְבָרֵי הַפַּגַּן־אַבְרָהָם, אַף דְּקִדֻּשָּׁה חֲמוּרָה נִקְרָא אֲפִלּוּ תִּבְנֶה וְכִדּוֹמֶה [כְּמִתְנִיתִין דִּמְגִלָּה כ"ה], מִכָּל מָקוֹם מִסְתַּבְּרָא דְּאֵין לִמְכֹּר בֵּית־הַכְּנֶסֶת בִּשְׁבִיל זֶה, דְּהָא קַיְמָא לַן דְּכוֹפִין בְּנֵי הָעִיר זֶה אֶת זֶה לִבְנוֹת בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְהַטַּעַם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל מָקוֹם לְהִכָּנֵס וּלְהִתְפַּלֵּל שָׁם[95] לְפִי ה', וְאֵינוֹ יָכוֹל וּ זֶה בִּשְׁבִיל תִּבְנֶה וְכִדּוֹמֶה [וּמַתְנִיתִין דְּמִגִּלָּה פֶּרֶק בְּנֵי הָעִיר הַלָּא לֹא מִירֵי לְעִנְיַן מְכִירָה לְכַתְּחִלָּה, אֲלָא מֵעִנְיַן דְּמֵי בֵּית־הַכְּנֶסֶת שֶׁכְּבָר מְכָרוּ שֶׁלֹּא לְהוֹרִידָן מִקְּדֻשָּׁתָן[96], וְהָאי דְּסָעִיף

(סה) **מַגַּן־אַבְרָהָם.** וְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ־מְגָדִים סָעִיף־קָטָן כז שֶׁכָּתַב דְּהוּא דַּוְקָא לְשִׁיטַת הַרַ"ף וְסִיעָתוֹ דְּסָבִירָא לְהוּ בְּמַתְנִי' אָסוּר בְּד' טוֹבֵי הָעִיר בִּלְחוּד, אֲבָל לְהָרַמְבַּ"ן וְסִיעָתוֹ דְּסָבִירָא לְהוּ דְּסוּגְיָא דְּמַתְנִי' אֵירֵי שֶׁלֹּא בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר, לְפִי זֶה גַּם מַה דְּאָסְרִינַן בְּאוֹגוֹרֵי וּמִשְׁכּוֹנֵי הָיְנוּ דַּוְקָא בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לֹא נִהְיָה נָכָר זֶה כְּלָל וּלְכָלֵי עֶלְמָא אָסוּר בְּד' טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר, דְּנִהְיוּ דִּלְשִׁיטָתָם ד' טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר יְכוֹלִים לְבַטְּלוֹ וּלְהַפְקִיעוּ מִקְּדֻשָּׁתוֹ כְּשֶׁאֵינָם צְרִיכִים לוֹ, הֵינוּ דַּוְקָא כְּשֶׁרוֹצִים לְהַפְקִיעַ, אֲבָל בְּבֵי אוֹגוֹרֵי וּמִשְׁכּוֹנֵי הָרֵי חֲזִינַן שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְהַפְקִיעוּ כְּלָל וַעֲדַיִן צְרִיכִים לוֹ, מִדְּאֵינָם מְמַשְׁכְּנִים אוֹתוֹ אֲלָא לְפִי שָׁעָה וּכְקִדֻּשָּׁתָהּ קָאֵי, וְכֵן מוּכָח בְּרִיטְב"א ד"ה אוֹגוֹרֵי וּמִשְׁכּוֹנֵי, דְּאֵינָם בִּכְלַל מַשְׁמִישֵׁי מִגָּוָה לַאֲחֵר וְכֵן מִדְּלֹא נִסְתַּפְּקוּ מִמַּגָּוָה לְגַמְרֵי, עי"ש. וְדַע דְּכָל זֶה דַּוְקָא בְּסִתְמָא, אֲבָל אִם יְדֵיעִים שֶׁכַּוָּנָתָם לְהַשְׁכִּיר לְזֶה וְלַהֲפְקִיעוּ לְגַמְרֵי מִקְּדֻשָּׁתוֹ אֲלָא שֶׁאֵינָם מוֹצְאִים עֵצָה לְמָכְרוֹ, אוֹ שֶׁהֵמִי הַשְּׁכִירוּת שֶׁיַּשְׁכִּירוּהוּ תָּמִיד יַעֲלֶה לָהֶם רֶוַח יוֹתֵר, בְּוַדַּאי שֶׁיְּכוֹלִים לְהַשְׁכִּיר עַל־יְדֵי ד' טוֹבֵי הָעִיר כְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר כְּמוֹ בְּמָכִירָה, וְכֵן הָיָה אֵירֵי הַהִיא דְּחִשּׁוּבֵי דְּבָרֵיהֶם הָרֹאשׁ כְּלָל ה שַׁמְתִּיר לְהַשְׁכִּיר, וְהוּבְאוּ דְּבָרָיו בְּבֵרֵךְ־הַבַּיִת בְּרֹאשׁ הַסִּימָן, וְכֵן מִשְׁמַע שָׁם מִדְּאִשְׁתְּמִיט שֶׁהַקַּהָל חָזְרוּ מִדַּעְתָּם הָרִאשׁוֹנָה וְרָצוּ לְבַטְּלוֹ לְגַמְרֵי מִבֵּית־הַמִּדְרָשׁ, עי"ש. מִיהוּ, כָּל זֶה הוּא לִשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ן וְסִיעָתוֹ, אֲבָל לְדַעַת הָרַ"ן דְּסָבִירָא לֵהּ דְּאֲפִלּוּ בְּד' טוֹבֵי הָעִיר כְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר לֹא פְּקָעָא קְדֻשָּׁה בִּכְדֵי, לֹא יוֹעִיל בְּאוֹגוֹרֵי וּמִשְׁכּוֹנֵי כְּשׁוּם אֹנֶס, כִּי אִם בְּמִכִּירָה לְחַלּוּטִין. מִיהוּ, הַהִיא דְּחִתְּבָא דְּהִשּׁוּבֵי הָרֹא"שׁ עַיֵּן אֵינוֹ מְיֻשָּׁב עַל־כָּל־פָּנִים לְדִידֵיהּ, דְּהָא הוּא סָבִירָא לֵהּ דְּכַמַּתָּנָה בָּעֵינַן ז' טוֹבֵי הָעִיר כְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר, וַאֲפִלּוּ הָכֵי כֵּיוָן דְּלַטַּעֲמָא דְּאִי לָאו דַּהֲנָה לֵהּ הֲנָאָה וְכוּ', וְעַל־כָּרְחֵךְ דְּקִדֻּשָּׁה לֹא פְּקָעָא בִּכְדֵי, וּכְמוֹ שֶׁהוֹכִיחַ הָרַ"ן, וּלְפִי זֶה לְשִׁיטָתוֹ אֵין שׁוּם אֹפֶן לְהַתִּיר בְּשִׁכְּירוּת וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, וְצָרִיךְ עִיּוּן: (סו) לִבּוּשׁ, וְרוֹצֶה לוֹמַר אֲפִלּוּ אִם יְרֵצֶה לְקַוֹּת עֲלוּי בְּדָמִים עֲלוּי קְדֻשָּׁה: (סז) וְכֵן לְטַ"ז דְּמֵירֵי רַק בְּהַלְוָאָה צָרִיךְ לוֹמַר גַּם־כֵּן בְּסִבָּרָא זוֹ, דְּחִשְּׁמֵי חֲכָמִים אִם נִמְכַּר בְּחִנָּם וְנִקְח מַעוֹת דֶּרֶךְ הַלְוָאָה שֶׁמָּא יְחַבְּשֵׁל בְּדַעְתָּן עַל־יְדֵי־זֶה, דְּאֲלוּ מִן הַדִּין עֲדַיִן אֵינָם קְדוֹשִׁים, דְּהַזְּמָנָה לָאו מִלְּתָא הִיא: (סח) **מַגַּן־אַבְרָהָם.** (סט) וְכַנַּ"ל בְּסָעִיף ז דְּלְעִלּוּי סַגִּי בְּד' טוֹבֵי הָעִיר אוֹ בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר לְחוּד: (ע) מַגַּן־אַבְרָהָם.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

ש שִׁפְתֵי אֲרוּחוֹת־חַיִּים מִשָּׁם תַּרְוַיְיהוּ וְכָל חַכְמֵי הַדּוֹרוֹת שָׁם
א מַהֲרִי״ קוֹלוֹן קי״ג
ב שָׁם סִימָן קסא

(פד) לְשַׁנּוֹתָהּ אִם הוּא עוֹמֵד וְצוֹוֵחַ (פרוש, וצועק). אֶלָּא־אִם־כֵּן יֵשׁ שָׁם חֲבֵר־עִיר, דָּכָל מָאן דְּאָתֵי אַדַּעְתָּא דִּידֵהּ אָתֵי. (פה) (וְשִׁבְעָה טוֹבֵי הָעִיר דִּינָם כְּחֲבֵר־עִיר) (מרדכי ריש בני העיר): **טו** (פו) *שׁ״אֵין אָדָם יָכוֹל לֶאֱסֹר חֶלְקוֹ מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת וְלֹא מֵהַסְּפָרִים, וְאִם אָסַר (פז) *אֵינוֹ (כו) [כן] כְּלוּם: **טז** *ח״מִי שֶׁהִשְׁאִיל בֵּיתוֹ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וְיֵשׁ לוֹ מְרִיבָה עִם אֶחָד מֵהַקָּהָל, (פח) *אֵינוֹ יָכוֹל *לֶאֱסֹר אֶלָּא־אִם־כֵּן יֶאֱסְרֶנָּה לְכָל הַקָּהָל כְּאֶחָד: הגה וְדַוְקָא שֶׁהִשְׁאִיל תְּחִלָּה סְתָם, *אֲבָל אִם הִתְנָה מִתְּחִלָּה שֶׁכָּל זְמַן שִׁירָצֶה לְמִחוֹת יְהֵא בְּיָדוֹ לְמִחוֹת, אוֹ שֶׁלֹּא הִשְׁאִיל לָהֶם בְּפֵרוּשׁ אֶלָּא הִנִּיחָם לְבַד לְבֵיתוֹ, הֲרֵי הוּא בְּיָדוֹ (פט) לְמִחוֹת בְּמִי שֶׁיִּרְצֶה (מהרי״ם פאדווה סימן פ״ה): **יז** *א״מִי שֶׁהָיָה בְּבֵיתוֹ בֵּית־הַכְּנֶסֶת יָמִים רַבִּים (צ) אַיִן (צא) הַצִּבּוּר רַשָּׁאִים (צב) לְשַׁנּוֹתוֹ (צג) בְּבֵית (מ) [מ] אַחֵר: **יח** ב״יֵשׁ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[מ] **בְּבֵית.** עבה״ט. וְעַיֵּן בְּעִנְיָן זֶה בְּשוּ״ת מַאֲמַר־מָרְדְּכַי סִימָן ה ו ז, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשוּ״ת חוֹט הַמְּשֻׁלָּשׁ שֶׁבְּסוֹף הַמִּשְׁפָּט״ן סִימָן ז: [מ] **אַחֵר.** עבה״ט. וְעַיֵּן בְּמַאֲמַר־מָרְדְּכַי סִימָן ג וְז שָׁאם הָרִאשׁוֹן מִחֵל אֵין בְּנֵי הָרִאשׁוֹן יְכוֹלִים לִמְחוֹת לְפִי שֶׁאֲבִיהֶם נָתַן לָהֶם בְּנוּנְיָתָם שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם לְאַחַר מוֹת אֲבִיהֶם, וְשָׁם מְבֹאָר שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּתֵּן לָהֶם בְּנוּנְיָתָם בְּפ״ע שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לֵילֵךְ דֶּרֶךְ הַמְיֻחָד לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ נָשִׁים. מֵעַבִירִין מְהַמַּחֲנָק אֲפִלּוּ הוּא ע״ה. וְאִם מָכַר זֶה בֵּיתוֹ לְרֹאובֵן, אֵין בְּיָדִינוּ רְאָיָה גְּמוּרָה שֶׁהַקּוֹנֶה יִזְכֶּה בְּאוֹתָהּ חֲזָקָה, הָרַאנ״ח ח״ב סִי׳ ע. וְכָל זֶה לֹא מִירֵי אֶלָּא

בַּאֵר הַיטֵב

(כו) **כְּלוּם.** הַיְנוּ מִצַּד הַתַּקָּנָה, אֲבָל מִדִּינָא יָכוֹל לֶאֱסֹר כְּמ״ש בְּי״ד סִי׳ רכד:
(כז) **אַחֵר.** וְה״ה מִי שֶׁזָּכָה בְּאֵיזֶה עִנְיָן שֶׁל כָּבוֹד אוֹ שֶׁל מִצְוָה, אֵין מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ אִם לֹא בְּהִיוֹת אֵיזֶה טַעֲנָה לְמַעְלָה. וְל״ד בִּדְבָרִים הַנּוֹהֲגִים תָּדִיר, אֶלָּא אֲפִלּוּ בְּדָבָר דִּמְזַמֵּן לִזְמַן קָאתֵי, וְכ״כ הָרַאנ״ח ח״ב סִי׳ ע, וְעַיֵּן בְּהָרִ״י הַלֵּוִי סִי׳ מה וּבְהָרַ״ש הַלֵּוִי חא״ח סִי׳ ח. וַאֲפִלּוּ בָּא ת״ח לְזִכּוּת בְּאֵיזֶה מִצְוָה אֵין

בְּאוּר הֲלָכָה

ה הַנ״ל אֲפִלּוּ גַּם־כֵּן דְּמֵירֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל הַבַּיִת־הַכְּנֶסֶת מִלִּבְנוֹת בְּמֶה שֶׁיִּקְחוּ מֵעַט מֵעוֹת לְעֹרֶךְ תֵּבָה וְכַדּוֹמֶה]. וְכָלְהוּ דּוּכְתֵי דְּנִזְקָר בְּפוֹסְקִים לְשׁוֹן לְכַתְּחִלָּה׳ מֵירֵי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עוֹד בְּתֵי־כְּנֵסִיּוֹת, אוֹ שֶׁהַקְּדֻשָּׁה אַחֶרֶת הָיָה דָּבר נָחוּץ מְאֹד, כְּגוֹן שֶׁחָסֵר לָהֶם סֵפֶר־תּוֹרָה לִקְרוֹת בְּצִבּוּר[102] אוֹ שֶׁחָסֵר לָהֶם גְּבִיאִים וּכְתוּבִים לִלְמֹד בָּהֶם, כֵּן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי: * **אֵין אָדָם וְכוּ׳.** לְכאוֹרָה זֶה דְּוַקָא בְּלֹא הָיָה לוֹ מָקוֹם קָבוּעַ אֶלָּא מִצַּד שֶׁהַבַּיִת־הַכְּנֶסֶת מְשֻׁתָּף לְכֻלָּם, אֲבָל לְפִי הַמְּבֹאָר שָׁכַל אֶחָד קוֹנֶה מָקוֹם קָבוּעַ בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת וְיֵשׁ לוֹ בּוֹ זְכוּת לְהוֹרִישׁ וְלִמְכּר, אֲפִלּוּ דְּלֹא שַׁיְיךְ זֶה, וְעַיֵּן. אַחַר־כָּךְ מָצָאתִי בְּמַאֲמַר־מָרְדְּכַי הַשְּׁתַּפְּכוּ שֶׁלְּהַרְבֵּה פּוֹסְקִים בְּכָל גַּוְנֵי אֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱסֹר, אַף דְּעָתוֹ נוֹטָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ: * **אֵינוֹ כָּלוּם.** עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה דְּכָל זֶה מִצַּד הַתַּקָּנָה. וְדַע דְּכָל זֶה הֲצָרְכְנוּ לְדַעְתָּה קַמְּיתָא שֶׁפּוּזְּרָה בְּיוֹתֵר־דַּעְתָּה סִימָן רכד, אֲבָל לְהַיֹּשׁ־אוֹמְרִים שָׁם דְּכָל דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ דִּין חֲלָקָה, בֵּית־הַכְּנֶסֶת וְכַדּוֹמֶה, מִדִּינָא אֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱסֹר עַל חֲבֵרוֹ, גַּם הָכָא מִדִּינָא הוּא. וְעַיֵּן בְּשׁ״ך שָׁם שֶׁדַּעְתּוֹ לְעִקַּר כְּהַיֹּשׁ־אוֹמְרִים: * **מִי שֶׁהִשְׁאִיל בֵּיתוֹ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת.** רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁהִשְׁאִילָם שֶׁיִּהְיֶה עָלָיו שָׁם בֵּית־הַכְּנֶסֶת גָּמוּר, מַה שֶׁאֵין כֵּן אִם הִשְׁאִיל לָהֶם בֵּיתוֹ שֶׁיִּכְבְּשׁוּ לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ בְּעַלְמָא, אֵין בְּכֹחָם זֶה (א״ר בשם מהרי״ט צהלון): * **אֵינוֹ יָכוֹל וְכוּ׳.** לְאוֹר זֶה אֵין לְהַקְשׁוֹת מִמַּה שֶׁכָּתַב בְּתְשׁוּבַת רי״ט צַהֲלוֹן, אֶלָּא דְּאִינוֹ רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן [מִצַּד הַחֵרֶם שֶׁהֶחֱרִימוּ עַל זֶה הַקַּרְמוֹנִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּכָל־בּוֹ וּבְתְשׁוּבַת מַהֲרַ״מ מִרוֹטֶנְבּוּרְג], וּכְמוֹ דְּאִיתָא לְשׁוֹן זֶה בְּבֵית־יוֹסֵף [א״ר]. וּמַה דְּאִיתָא בְּסָעִיף טו דְּאִם אָסַר אֵינוֹ כְּלוּם, וְגַם שָׁם הוּא מִצַּד הַתַּקָּנָה. אִפְשָׁר דְּשָׁם הָיְתָה הַתַּקָּנָה כֵּן, וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ עִיּוּן[104]: * **לֶאֱסֹרָהּ.** כָּתַב מַהֲרַ״ש דִּוְרָאן בְּתְשׁוּבָה סִימָן ז, דְּאִם יֵשׁ בֵּית־הַכְּנֶסֶת אַחֶרֶת בְּאוֹתָהּ הָעִיר יָכוֹל לֶאֱסָרָהּ, דִּבְשִׁלְמָא כְּשֶׁאֵין בֵּית־הַכְּנֶסֶת אַחֵר, מַה יֵּשׁ לוֹ לְאוֹתוֹ יָחִיד לְמִעְבַּד, וְיִשְׁאַר בְּלֹא תְּפִלָּה בְּצִבּוּר, וַהֲרֵי זֶה אָסוּר מִכְּשֶׁלּוּ וּמוֹנְעוֹ מִתְּפִלַּת צִבּוּר[105], מַה שֶׁאֵין כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ בֵּית־הַכְּנֶסֶת אַחֶרֶת. וְהֶעְתִּיקוּ הַגָּאוֹן ר׳ עֲקִיבָא אִיגֶר בְּקִצּוּר: וּלְפִי מַה שְׁכָּתַבְנוּ טַעַם הַתַּקָּנָה בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה אֵין דִּינוֹ מַכְרָח: * **אֲבָל אִם הִתְנָה מִתְּחִלָּה וְכוּ׳.** הַטַּעַם, מִפְּנֵי שֶׁכֵּיוָן שֶׁהִתְנָה תִּנְאוֹ קַיָּם, עַד כָּאן לְשׁוֹן דְּרָכֵי־מֹשֶׁה, מִשְׁמַע מִזֶּה דְּחִנָּאוֹ הָיָה שֶׁיּוּכַל לְמִחוֹת אֲפִלּוּ לְיָחִיד: * **מִי שֶׁהָיָה בְּבֵיתוֹ בֵּית־הַכְּנֶסֶת וְכוּ׳.** נִרְאֶה דְּלֹא דְּוַקָא בֵּית־הַכְּנֶסֶת גְּמוּרָה, דְּהוּא הוּא הַדִּין אִם הָיָה אֻצְלוֹ מָקוֹם קָבוּעַ יָמִים רַבִּים, כְּמוֹ שֶׁקְּצוּרִי בְּפְּרָטִים, נַמֵּי דִּינָא הָכִי, דְּהָא מְקוֹר הַאי דִּינָא נוֹבֵעַ מִדִּין עֲרוּבֵי חֲצֵרוֹת, דְּחִשְּׁשׁוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(עח) וְהַטַּעַם: כֵּיוָן דְּאִתְיְהִיב אַדַּעְתָּא דְּכָל־הוּ, לֹא גָּרַע כֹּחוֹ מֵאֶחָד מִשָּׁאָר אֲנָשֵׁי הָעִיר שֶׁיְּכוֹלִים לְמָחוֹת כְּשֶׁרוֹצִים לְשַׁנּוֹת. וְאַף־עַל־גַּב דִּמְבֹאָר לְעֵיל בְּסָעִיף ו דְּלִקְדֻשָּׁה חֲמוּרָה יְכוֹלִים בְּנֵי הָעִיר לְשַׁנּוֹת וַאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּשִׁבְעָה טוֹבֵי הָעִיר, הָתָם מַיְרֵי שֶׁאֵין אֶחָד מֵאֲנֵשֵׁי הָעִיר מוֹחֶה עַל זֶה בְּפֵרוּשׁ. וְעַיֵּן בְּמֶגֶן־אַבְרָהָם שֶׁהִקְשָׁה, דְּבְיוֹרֶה־דֵּעָה סִימָן רנט סָעִיף ב אִיתָא בְּהֶדְיָא דְּאֵין הַבַּעֲלִים יְכוֹלִים לְמָחוֹת מִלִּבְנוֹת בֵּית־הַמִּדְרָשׁ כֵּיוָן שֶׁהִיא קְדֻשָּׁה חֲמוּרָה, וְדָחַק אֶת עַצְמוֹ לְתָרֵץ, וְעַיֵּן בְּפְרִי־מְגַדִּים שֶׁמְּפַקְפֵּק בְּתֵרוּצוֹ, וְגַם בְּבֶאוּר הַגְּרַ״א הַקָּשָׁה קָשְׁיָא זוֹ דְּמֶגֶן־אַבְרָהָם וְנִשְׁאַר בְּדִין זֶה בְּצָרְיךְ עִיּוּן[100]:
(פד) **לְשַׁנּוֹתָהּ.** וּמִסְּתֵם הַמָּרְדְּכִי, דְּמִכָּל מָקוֹם רָאוּיִין נַמֵּי לֹא מָצֵי לְשַׁנּוֹת וּלְמַהְדַּר, וַאֲפִלּוּ לֹא מָצֵי עַתָּה לִבְנוֹתָהּ מִפְּנֵי הַשִּׁלְטוֹן, שָׁמָּא לְאַחַר זְמַן יִמְצְאוּ חֲנִינָה לִבְנוֹתָהּ: (פה) **וְשִׁבְעָה טוֹבֵי הָעִיר וְכוּ׳.** רוֹצֶה לוֹמַר, (עג) בְּמַצְמֵד הַקָּהָל[101]: **טו** (פו) **אֵין אָדָם וְכוּ׳.** הַיְנוּ, בֵּין לְיָחִיד בֵּין לְכָל הַקָּהָל: (פז) **אֵינוֹ כָּלוּם.** כֵּן תִּקְּנוּ הַגְּאוֹנִים, דְּאִם לֹא־כֵן, כָּל אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דָּבָר־מָה עִם חֲבֵרוֹ יֶאֱסֹר חֶלְקוֹ עֲלָיו, וּמְמַלְּא יְהֵא כָּל בֵּית־הַכְּנֶסֶת אֲסוּרָה עָלָיו, דְּאֵין בְּרֵירָה [לבוש]: **טז** (פח) **אֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱסֹרָהּ.** הַיְנוּ מִצַּד חֲרָם רַבֵּנוּ גֵּרְשֹׁם מְאוֹר־הַגּוֹלָה שֶׁיֵּשׁ עַל זֶה, וְהַטַּעַם נִרְאֶה, דְּחָשְׁשׁוּ לְבִזָּיוֹן דְּהַהוּא גַּבְרָא, עַיֵּן גִּטִּין נ״ו[103], מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁיֶּאֱסֹר לְכָלָם לֵיכָא פְּסוּקָא. וְהָא דְּיָכוֹל לֶאֱסֹר לְכָל הַקָּהָל, הַיְנוּ מְשׁוּם דְּלֹא הִשְׁאִיל לָהֶם אֶלָּא בְּסְתָם, הָא אִם הִשְׁאִיל לָהֶם לִזְמַן, עַיֵּן בְּיוֹרֶה־דֵּעָה סִימָן רכא סָעִיף ו וְז (עג) דְּיֵשׁ פְּלֻגְתָּא אִם חָל אִסּוּרוֹ בְּתוֹךְ הַזְּמַן:
(פט) **לְמָחוֹת בְּמִי שֶׁיִּרְצֶה.** כָּךְ צָרִיךְ לוֹמַר, וְכֵן הוּא בְּדָרְכֵי־מֹשֶׁה:
יז (צ) **אֵין וְכוּ׳.** מִפְּנֵי (עד) דְּרָכֵי שָׁלוֹם, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ עַל בְּנֵי בַּיִת זֶה: אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים הֵם וּלְפִיכָךְ נִמְנְעוּ הַצִּבּוּר מִלְּהִתְפַּלֵּל שָׁם, וְלָכֵן אֲפִלּוּ יֵשׁ לְהַצִּבּוּר (עה) קְצָת טַעַם בְּדָבָר, נַמֵּי אֵינָם רַשָּׁאִים[106]: (צא) **הַצִּבּוּר.** וְאֵם רַק מִקְצָת מֵהַצִּבּוּר רוֹצִים לְהִתְפַּרֵד וּלְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם אַחֵר, רַשָּׁאִים[107], כֵּיוָן שֶׁגַּם בְּבֵיתוֹ מִתְפַּלְּלִים קְצָת, וְלֹא נִתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ הַמְּצֻוֶּה בָּשׁוּם פַּעַם. אֲבָל חֲבֵרָה שֶׁהָיוּ לוֹמְדִים בְּבֵית אֶחָד כַּמָּה שָׁנִים, וְאַחַר־כָּךְ רוֹצִים לִלְמֹד שְׁנֵי חֲדָשִׁים בְּכָל בַּיִת וּבַיִת, אֵינָם יְכוֹלִים לְשַׁנּוֹת [אחרונים]: (צב) **לְשַׁנּוֹתוֹ.** וְהוּא הַדִּין בְּמִי שֶׁזָּכָה בְּאֵיזֶה עִנְיָן שֶׁל (עו) כָּבוֹד אוֹ שֶׁל מִצְוָה, אֵין מַעֲבִירִים מִמֶּנּוּ [אם לא שֶׁיֵּשׁ טַעֲנָה לְמַעְלָה]; גְּמוּרָה לַמְעַרְעָרִים; וְלָאו דַּוְקָא בְּדָבָרִים הַנּוֹהֲגִים תָּדִיר, אֶלָּא אֲפִלּוּ בְּדָבָר דִּמְזַמֵּן לִזְמַן קָאתֵי, נַמֵּי דִּינָא הָכִי. כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים: אֲנָשִׁים שֶׁהֶחֱזִיקוּ לְקִבּוּר מֵתִים, אֵינָם יְכוֹלִים לְמָחוֹת בַּאֲחֵרִים שֶׁבָּאִים לְקִבּוּר[108], שֶׁבַּעֲשִׁיַּת מִצְוָה כָּל אֶחָד רוֹצֶה לְזָכּוֹת. וּבְמְדִינוֹת שֶׁיֵּשׁ חֲבוּרוֹת מְנוּיוֹת עַל כָּךְ, (עז) שֶׁמְּנִיחִים עִסְקֵיהֶם בְּכָל הַשָּׁנָה כְּשֶׁמְּזַדְּמֵן לָהֶם מִצְוָה זוֹ, צָרִיךְ לִתֵּן לְהַחֲבֵרָה כְּמִנְהָגָם[109]: (צג) **בְּבֵית**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(עה) מֶגֶן־אַבְרָהָם: (עב) כֵּן מוּכָח בְּמָרְדְּכִי, וְכֵן מִפְּרָשׁ בְּדִרְכֵי־מֹשֶׁה הָאֹרֶךְ בְּהֶדְיָא, וְכֵן מוּכָח בְּמֶגֶן־אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן לו [וּבַאֲמֶת מִלְּתָא דְּפְשִׁיטָא הוּא בְּעַלְמָא דְּעַת הַיָּחִיד אֵינוֹ כְּלוּם נֶגֶד ד׳ טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר, רַק הָכָא הָוָה אָמִינָא כֵּיוָן דְּהוּא נָתַן הַקַּרְקַע עַל זֶה עֲדִיף כֹּחוֹ מִשְּׁאָר יָחִיד, קָא מַשְׁמַע לָן דְּעַל דַּעַת ד׳ טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אַנְשֵׁי הָעִיר נָתַן הַקַּרְקַע]. וּכְזֶה סָרָה מַה שֶּׁנִּמְצְאוּ אַחֲרוֹנִים עַל דִּבְרֵי הַגָּאוֹן־ה: (עג) עַיֵּן בְּמֶגֶן־אַבְרָהָם וּבְפְרִי־מְגַדִּים, וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי ר׳ עֲקִיבָא אִיגֶר בְּיוֹרֶה־דֵּעָה שָׁם שֶׁמַּשִּׂיג עַל הַפְּרִי־מְגַדִּים. וּמַה שֶּׁהֵבִיא בְּשֵׁם אֵלִיָּה רַבָּה דִּסְתָם שְׁאֵלָה שִׁלְשִׁים יוֹם, תְּמֵהַנִי, הַלֹּא מְבֹאָר בְּהִפּוּךְ בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט רִיש סִימָן עג: (עד) מֶגֶן־אַבְרָהָם וְהַגְּרַ״א: (עה) עַיֵּן בְּפְרִי־מְגַדִּים: (עו) עֹלַת־תָּמִיד וּמֶגֶן־אַבְרָהָם: (עז) פְּרִי־מְגַדִּים: (עח) בְּאֵלִיָּה רַבָּה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת סִימָן קנג

בִּיאוּרִים וּמוֹסָפִים

[משנ"ב ס"ק פג]

וְגַם בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א הֶקֵּשָׁה קְשָׁיָא זוֹ דְּמֶגֶן־אַבְרָהָם וְנִשְׁאַר בְּדִין זֶה בְּצָרְיךְ עִיּוּן[100].

100) ובישוב הסתירה כתב בשו"ת טוב טעם ודעת (מהדו"ג ח"ב סי' צג), שביו"ד שם מדובר כשגבו ממנו מעות על ידי פיוס, כלומר ששידלוהו לתרום לצורך בית כנסת, שבזה תולים שלא היתה דעתו בשעת נתינה דוקא לבית הכנסת, אלא שנתן עבור מה שפייסוהו לתת, שזה היה צורך השעה, ואומרים בדעתו שאם היו מבקשים לצורך קדושה חמורה יותר, כל שכן שהיה נותן, מה שאין כן כאן מדובר באופן שהוא מעצמו נתן לצורך בית הכנסת, ולכן אומדים בדעתו שנתן דוקא עבור צורך זה ולא לצורך אחר אף של קדושה חמורה יותר. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' קע אות ב) כתב לתרץ, שבענינינו שרוצים לשנות בלית ברירה מחמת שהנכרים אינם מניחים לבנות בית כנסת, וכאי תנודר לדרוש שימותינו עד שיתנו רשות לבנותו, מה שאין כן שם שמה שאינם בונים את בית הכנסת הוא מחמת שאינו נצרך לציבור, לפיכך אין בידו למחות [והא"ר (ס"ק כז) כתב שיתכן שיש לחלק בין המקרים שכאן שנודב קרקע יכול למחות שלא לשנותה לצורך אחר, אבל שם ביו"ד שנודב מעות אפשר לשנותן לקדושה חמורה ואינו יכול למחות].

[משנ"ב ס"ק פה]

רוֹצֶה לוֹמַר, בְּמַעֲמַד הַקָּהָל[101].

101) ובגדר דין 'במעמד אנשי העיר', כתב לעיל (ס"ק לב) שכל שמוכרים בפירסום ולא בצנעא, ואין אנשי העיר מוחים בהם, נקרא הדבר 'במעמד אנשי העיר'.

[ביה"ל ד"ה לא ימכה]

בְּגוֹן שֶׁחָסַר לָהֶם סֵפֶר-תּוֹרָה לְקְרוֹת בְּצִבּוּר[102].

102) וכן לענין פדיון שבויים והספקת תלמידים ולהשיא יתומים, כתב במשנ"ב לעיל (ס"ק כד) שאם אין להם אפשרות להשיג מהציבור מעות אחרות, רשאים הם להוציא את המעות לפדיון שבויים, אפילו אם אין להם בית כנסת אחר.

[משנ"ב ס"ק פח]

הַיְנוּ מְצַד תֹּרֶם רַבִּנוּ גֵּרְשֹׁם מְאוֹר-הַגּוֹלָה שֶׁיֵּשׁ עַל זֶה, וְהַטַּעַם נִרְאֶה, דְּחֶשְׁשׁוּ לְבִזָּיוֹן דְּהַהוּא גַּבְרָא, עַיֵּן גִּטִּין נ"ו[103].

103) שם (עמוד א) הובא מעשה בבר קמצא שנתבזה לעין כל כשבעל הסעודה סילקו באמצע הסעודה, ולכן הלך והלשין על היהודים, ומזה נגרם חורבן הבית.

[ביה"ל ד"ה אינו יכול]

וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ עִיּוּן[104].

104) ובשו"ת מאמר מרדכי (להגר"מ האלברשטאט סי' ו, צייני בשערי תשובה ס"ק ג) ביאר, שלעיל בסט"ו מדובר שבית הכנסת הוא של כולם בשותפות, ממילא אחר שתיקנו שאין לאסור את חלקו, כולם נכנסו לשותפות על דעת כן, ולכן אפילו אם יאסור אינו כלום, מה שאין כן כאן שהבית הוא של האוסר בלבד, אם עבר על חרם הקדמונים ואסר, ודאי חל האיסור ואין כח ביד חכמים להפקיע מה שאסר על אחרים.

[ביה"ל ד"ה לאסורה]

וַהֲרֵי זֶה הָאוֹסְרוֹ מַכְשִׁילוֹ וּמוֹנְעוֹ מִתְּפִלַּת צִבּוּר[105].

105) ולענין מניעת כניסתה של אשה, כתב בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סי' נד) שיכול לאסור על אשה להיכנס לביתו שהשאיל לבית הכנסת, גם אם כבר הורגלה לבוא לבית הכנסת, כיון שאשה אינה מצוה כלל להתפלל בציבור [אך לפי הטעם שכתב המשנ"ב שחששו לבזיון, יתכן ששייך טעם זה גם לגבי אשה המגיעה לעזרת נשים בבית הכנסת].

[משנ"ב ס"ק צ]

אֲפִלּוּ יֵשׁ לְהַצִּבּוּר קְצָת טַעַם בְּדָבָר, נַמִּי אֵינָם רַשָּׁאִים[106].

106) אבל אם יש להם טענה גמורה לשנות את המקום, כתב לקמן (סי' שסו ס"ק כה) לענין שיטי עירוב חצרות [שהוא מקור דין זה כמבואר בביה"ל ד"ה אין], שמותרים לשנות, וכן כתב הפמ"ג (א"א ס"ק מ), וכן כתב המשנ"ב להלן (ס"ק צב) לענין שאר מצוות.

[משנ"ב ס"ק צא]

וְאִם רַק מְקְצָת מֵהַצִּבּוּר רוֹצִים לְהִתְפָּרֵד וּלְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם אַחֵר, רַשָּׁאִים[107].

107) אמנם לעיל (סי' קנ ס"ק ב) כתב שאם המקום מכיל את כולם, אסור להם להיפרד. וביאר בשעה"צ שם (ס"ק ג) שהטעם הוא משום 'ברוב עם הדרת מלך'. ועוד, שעל ידי ההתחלקות באים כמה מכשולות והיזקות לצדקות וללימוד תורה בציבור. אך אם הם מתקוטטים תמיד ויש מחלוקת ביניהם, כתב במשנ"ב שם בשם הרדב"ז שעדיף שיתפללו כל כת בפני עצמה.

[משנ"ב ס"ק צב]

כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים: אֲנָשִׁים שֶׁהֶחֱזִיקוּ לִקְבֹּר מֵתִים, אֵינָם יְכוֹלִים לִמְחוֹת בַּאֲחֵרִים שֶׁבָּאִים לִקְבֹּר[108].

108) ובביאור דבריהם, כתב בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' שכט סוף ד"ה וכל זה) דהיינו דוקא אם אותם אחרים רוצים להשתתף עמהם באותה חבורה ולקברו את המתים יחד איתם בקביעות, אבל אם אין האחרים רוצים להיות בתוך החבורה, אלא רק לזכות במצוה פעם אחת, יכולים בני החבורה למחות בידם, שאין לאחרים זכות להפסידם מחזקת המצוות.

[משנ"ב שם]

וּבַמְּדִינוֹת שֶׁיֵּשׁ חֲבוּרוֹת מְנוּיוֹת עַל כָּךְ, שֶׁמַּנִּיחִים עִסְקֵיהֶם בְּכָל הַשָּׁנָה כְּשֶׁמְּזַדַּמֵּן לָהֶם מִצְוָה זוֹ, צָרִיךְ לִתֵּן לְהַחֲבָרָה כְּמִנְהָגָם[109].

109) ואפילו בתלמיד חכם שמת, כתב הא"ר (ס"ק לד) שאין רשאים תלמידיו להפסיד ל'חברה קדישא' את זכותם להתעסק בו, והביא מעשה כשנפטר הגאון בעל עוללות אפרים ורצו תלמידיו להתעסק בטהרתו, וטענו שראוי הדבר יותר מאשר שיתעסקו בדבר ה'חברה קדישא', ושאלו את בעל השל"ה ופסק שהקברנים המתעסקים בכך כל השנה ומבטלים את עסקיהם לצורך זה, זכותם קודמת להתעסק עם הצדיק, אלא אם כן יותרו מרצונם הטוב לתלמידיו.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com